

nader bericht. Maar dat Valérand Poullain ook daarvoor wel zal gezorgd hebben, kan uit al het reeds van hem medege-deelde veilig worden afgeleid ⁶⁶).

Voor de kennis van hetgeen er destijds hier te lande gelezen werd, zijn ook Roomsche getuigen zeer dienstig; waarbij dan vooral te denken is aan den Index, gelijk die bepaaldelijk voor de Nederlanden is opgesteld, in zijne eerste uitgave van 1550, en in de vermeerderde editie van 7 jaren later. Wel is deze „Cataloghe ende intitulacie van quade verboden boecken” in de opgave van titels nog al slordig, en voorts uitermate onvolledig. Zoo b. v. zijn de pas genoemde tractaatjes, waarvan stellig zeker is dat zij hier verspreid zijn, er toch niet in vermeld. Aan de Universiteit te Leuven, waar die Index gemaakt is, was men over „kettische” boeken niet genoegzaam ingelicht. Maar in ieder geval geeft die lijst toch eene groote menigte titels; en bij vele boeken is dat dan eene aanwijzing van hetgeen we anders in het geheel niet zouden geweten hebben.

Van Calvijn stonden op die lijst, reeds in 1550, een achttal geschriften, waarvan twee anonym. Bij zijn naam, evenals bij vele anderen, was er zekerheidshalve nog bijgevoegd: „ende generalijck allen zijn scriften”. Het getal was ook inderdaad veel grooter. Maar opzettelijk genoemd wordt alleenlijk: zijne Institutie, zijne Catechismus-uitgaven, zijn tractaat over het leven der gestorven geloovigen, zijne strijdscriften tegen Pighius en tegen de Parijsche Sorbonne, en zijne Commentaren op vijf brieven van Paulus. Omtrent alle die boeken werd noodig geacht, dat zij hier met name verboden werden. En dit maakt het, wel niet zeker, maar toch hoogstwaarschijnlijk, dat zij toen reeds metterdaad hier gevonden werden ⁶⁷).

Sommige van die boeken worden ook genoemd in de brieven en berichten van Nederlandsche tijdgenooten, terwijl tevens blijkt hoe zij gewaardeerd werden ⁶⁸). Buitendien zijn er nog berichten omtrent preeken van Calvijn, die hier omstreeks denzelfden tijd werden aangetroffen; naar het schijnt, zelfs omtrent bundels die hier waren nagedrukt of vertaald ⁶⁹). En ten aanzien van zijn hoofdwerk, de Institutie, schreef hem Olevianus reeds in 1560, dat het, naar de mededeeling die hij van Datheen